

Τὸ βάρος τῆς βαρείας (Ὁ γλωσσικὸς πολιτισμὸς στὴ hi-tech ἐποχῇ)

Ἔχω νταλκὰ βαρὺ γιὰ τὶς βαρεῖες
[Ἀπὸ ἀπωλεσθεῖσα συλλογὴ στὸ πολυτονικὸ]

[Τὸ κείμενο αὐτὸ γράφτηκε μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπιστροφή τῆς βαρείας στὸ Πλανόδιον ἀπὸ τὸ τευχὸς αὐτό. Ἐπειδὴ ἓνα σιγὰ τὰ ῥάβοι ἤδη μέσα μου, σπεύδω νὰ δώσω λίγες ἐξηγήσεις σχετικὰ μὲ τὴν κίνηση αὐτή, ἐνῶ ἓνα εὐρύτερο προβληματισμὸ κείμενο γιὰ τὸ θέμα τοῦ γλωσσικοῦ μας πολιτισμοῦ στὴ hi-tech ἐποχῇ, ἀκολουθεῖ. Μιλῶ γιὰ *ἐπιστροφή*, ἐπειδὴ τὰ τέσσερα πρῶτα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ (1986-7), ὅσο στοιχειοθετοῦνταν στὴ φωτοσύνθεση τοῦ Γεωργίου Κουκουδάκη (Βουλγαροκτόνου 40), εἰδικευόμενου στὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔντυπα ποὺ κατὰ κανόνα ἐκδίδονταν στὸ αὐστηρὸ πολυτονικὸ, τυπώνονταν μὲ βαρεῖες. Ἀπὸ τὸ 5^ο τευχὸς (Δεκέμβριος τοῦ 1987), ὅταν ἄρχισε τὸ περιοδικὸ νὰ φωτοστοιχειοθετεῖται στὸ Κέντρο Τύπου (Κωνσταντινουπόλεως 161) τῶν Μανώλη Φλουράκη καὶ Βασίλη Νασίκα, ἀκολούθησε τὸν συρμὸ τοῦ ἀπλοποιημένου πολυτονικοῦ (πάντα ὀξεῖες). Μὲ τὴν ἐπικράτηση, στὴν δεκαετία τοῦ '90 τῶν Ἐπιτραπέζιων Ἐκδοτικῶν Συστημάτων (DTP), τῶν ὁποίων ἡ τεχνολογία ὑπῆρξε ἡ μεγαλύτερη (δημοκρατικὴ) ἐπανάσταση στὸν τύπο ἀπὸ τὴν ἐποχῇ τοῦ Γουτεμβέργιου (πρὶν ἀποὑλοποιηθεῖ πλήρως ἡ τυπογραφία λίγα χρόνια ἀργότερα ἀπὸ τὸ Διαδίκτυο), οἱ μεγάλες φωτοσυνθέσεις κατέρρευσαν, τὰ πολυῶρα ἀτελιῆ ἔκλεισαν καὶ ὅλο τὸ ἔντυπο σύμπαν συμπυκνώθηκε σὲ μηχανεὲς διαστάσεων ἐνὸς χαρτιοῦ Α4. Ἦταν ἡ ὥρα αἰσιμῆ γιὰ τὰ μικρὰ ἐκδοτικά. Ἡ μόνη θλίψη ὅτι δὲν ζοῦσε πιά ὁ Νίκος Καχτίσης νὰ ἐπωφεληθεῖ. Τὸ Πλανόδιον—ὅσο μποροῦσε ἀνθρωπίνως ὁ ἐκδότης του, τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτο βιβλίον στοιχειοθετήθηκε ὅπως πρὸ αἰῶνων στὸ χέρι ἀπὸ τὸν *Μανούτιο* (Χρήστο Μανουσαρίδη), ποῦ μὲ θλίψη διαβάσαμε τὴν νεκρολογία του φέτος ἀπὸ τὸν Τριαντάφυλλο Σκλαβενίτη στὴν *Ἀύγη*—προσπάθησε νὰ συντονιστεῖ: τὸ ὄφελος ὑπῆξε πολλαπλό: σὲ ποιότητα, ἀποτελεσματικότητα, ἔλεγχο, οἰκονομία. Μόνον οἱ πωλήσεις δὲν ἀκολουθοῦσαν τὴν σταδιακὴ αὔξηση τῆς καλῆς ἐκτίμησης πρὸς τὸ ἔντυπο! Ἡ ἐπιστροφή τῆς βαρείας ἦταν θέμα χρόνου. Μαζὶ μὲ καινούργιες πολὺ καλύτερα σχεδιασμένες καὶ πλήρεις πολυτονικὲς γραμματσοειρές. Ἀλλὰ *ἐπιστροφή* ὄχι ἀκόμη ὀλοκληρωμένα, ἐπειδὴ κάποια κείμενα εἶχαν ἤδη σελιδοποιηθεῖ μὲ τὸ προηγούμενο πολυτονικὸ τῆς ὀξείας. Ὁ ἐξασκημένος ἀναγνώστης θὰ συγχωρήσει ἓνα-δύο ἀκόμη τεύχη παραδελῆς συνπάραξης τῶν δύο πολυτονικῶν.]

Η ΕΠΙΒΟΛΗ τοῦ μονοτονικοῦ τὶς πρῶτες μεταμεσονύκτιες ὥρες τῆς 11^{ης} πρὸς τὴν δωδεκάτην Ἰανουαρίου 1982, ἀπὸ τὴν κυβερνησὶ τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὑπῆρξε πρῶτου μεγέθους πολιτιστικὸ ἔκτρωμα, προῖδὸν συγκυριακοῦ γάμου μιᾶς λαϊκιστικῆς “προοδευτικῆς” ἰδεο-

λογίας καὶ ἐνὸς καλοῦπολιτισμένου οικονομικοῦ συμφέροντος δράκας μεγαλοεκδοτῶν, ποῦ ἔκτοτε ἔχει αὐξήσει κατὰ πολὺ τὴν πολιτιστικὴ τῆς ἡγεμονία στὸν τόπο. Οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα παρουσιάζονταν ἤδη ὡς *βάρος*: ἀνομολόγητο γιὰ τοὺς μεγαλοκαρχαρίες τοῦ τύ-

που, ὁμολογημένο (!) γιὰ τὶς συνδικαλιστικὲς ἐνώσεις τῶν ἐκπαιδευτικῶν ποῦ ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1979 ζητοῦσαν ἀπὸ τὸ κράτος νὰ «ἀπαλλάξει τὴν ἐκπαίδευση καὶ τὸν λαὸ ἀπὸ ἓνα ἐπιζήμιον βάρος», ποῦ δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὸ βάρος τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων.

Ἐξὶ χρόνια περίπου μετὰ τὴν νομοθετικὴ ἐπιβολὴ τοῦ μονοτονικοῦ σὲ ἔρευνα τῆς ἐφημερίδας *Ἡ Ἐποχῇ* (18-12-1988) ὁ Ἄγγελος Ἐλεφάντης συνόψιζε εὐστοχα τὴν κατάσταση ὅπως εἶχε πλέον τότε διαμορφωθεῖ: «ἡ διὰ διατάγματος ἀλλοίωση τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας εἶναι μιὰ πραγματικότητα ποῦ δὲν πρόκειται ν' ἀλλάξει ὄχι γιὰ τὴν ἀνταποκρίθηκε σὲ πνευματικὲς ἢ ἐκπαιδευτικὲς ἀνάγκες—τὸ ἀντίθετο— ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀντιστοιχεῖ στὴν ἰδεολογία τῆς εὐκολίας καὶ τὰ συμφέροντα τῶν μεγαλοεκδοτῶν, τοῦ κράτους κυρίως.» Σήμερα, εἴκοσι χρόνια μετὰ, ἡ—πρωτίστως ἀριστερῆς καταγωγῆς— μεταπολιτευτικὴ «ἰδεολογία τῆς εὐκολίας» ὄχι μόνον δὲν φαίνεται νὰ ὑποχωρεῖ ἀλλὰ παίρνει πόντους ἀπὸ τὸν λαϊκιστικὸ στὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα λόγο τοῦ Κώστα Ἀλαβάνου καὶ τοῦ ἀντ' αὐτοῦ πλέον Ἀλέξη Τσίπρα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὰ συμφέροντα τῶν μεγαλοεκδοτῶν καὶ τοῦ ἐξαρτημένου ἀπὸ τὸ πολιτικὸ κόστος κομματικοῦ κράτους εἶναι σαφῶς *τὰ πράγματα νὰ μείνουν ὡς ἔχουν*. Μιὰ ἐπιστροφή ἐξἄλλου στὴν ἱστορικὴ τονικὴ ὀρθογραφία, εἴκοσι ἐξὶ χρόνια μετὰ τὴν ἀποπομπή τῆς καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ μονοτονικοῦ στὰ

99,99% τοῦ παραγόμενου ἡγεμονικοῦ (κράτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ) λόγου θὰ ἔμοιαζε γιὰ τὴν κοινωνία πράξι ἀδιανόητη ποῦ στὸ φαντασιακὸ τῆς θὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὴν ἐπιστροφή στὸν καθημερινὸ λόγο τῶν ἰδίων τῶν...ἀρχαίων ἐλληνικῶν (διότι πλέον μὲ τὸ μάθημα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν στὴ Μέση δημόσια ἐκπαίδευση, ὅπου μόνον ἐκεῖ ἡ κοινωνία βλέπει πνεύματα καὶ τόνους, τὰ ἔχει ταυτίσει ἀποκλειστικῶς μὲ αὐτά!).

Στὴν πραγματικότητα, κατὰ τὸ νεοελληνικὸ ἔθος ποῦ ἀντιλαμβάνεται τὴν ἐλληνικὴ ταυτότητα ὡς ὑπεριστορικὴ οὐσία πάνω στὴν ὁποία, κατὰ παράδοξο τρόπο, θεμελιώνεται ἡ ἰδέα τῆς ἱστορικῆς τῆς συνέχειας—τὸ λαϊκιστικὸ αἶτημα τῆς *ἀποπομπῆς* τῶν τόνων ἀποτελεῖ ἀνεστραμμένο κατοπτρικὸ ἰσοδύναμο τοῦ αἰτήματος τῆς *ἐπιστροφῆς* τῶν μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνα, διότι τὸ δεύτερο ὡς πάνδημο λαϊκὸ αἶτημα, ὅπως σοφὰ τὸ διαχειρίστηκε ἡ *Μελίνα*, ὑλοποιεῖ *ἀκόπως* στὸ συμβολικὸ ἐπίπεδο τὸ αἶτημα αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς συνέχειας γιὰ τὴν διακοπὴ τῆς ὁποίας εὐθύνονται πρωτίστως ἄλλοι: *οἱ ξένοι*, ἐνῶ ἡ *ἰδίαις χερσὶ* ἄρση τῆς ἰδίας ἱστορικῆς συνέχειας στὸ ζήτημα τῶν τόνων, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐπιπλέον ὡς «ἐπιζήμιον *βάρος*», δὲν γίνεται εὐρύτερα ἀντιληπτὴ ὡς ἀπειλή, διότι αὐτὴ τὴν ἀποφασίζουν οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες! Σύμφωνα πάντα μὲ τὸν ἔγκυρο πιά (φυλετικὸ) ὀρισμὸ ὅτι αὐτὸ ποῦ φτιάχνει (ἢ χαλάει) ἓνας Ἕλληνας εἶναι (καὶ παραμένει) ἐλληνικὸ!

Ἡ πλήρης κατίσχυση τῆς δομο-

λογικής σχολής στην έντοπια γλωσσολογία κατά τις κρίσιμες δεκαετίες '60-'70 οδήγησε σε μία μονομερή σύλληψη της γλώσσας ως συγχρονικού (προφορικού πρωτίστως) επικοινωνιακού κώδικα και προσανατόλισε αντιστοίχως μονομερώς την σχολική πράξη, υποβιβάζοντας καταστρεπτικώς τον ρόλο της γραπτής παράδοσης στην ελληνική σχολική παιδεία. Έδω και δύο τουλάχιστον δεκαετίες οι εκπαιδευτικοί υποβαθμίζουν συνειδητά την αξιολόγηση **της μορφής** του λόγου (του πώς το γράφει ο μαθητής), σε όλα τα λεκτικώς έκφερόμενα γραπτά μαθήματα, πρὸς ὄφελος ἐνδὸς διαφαινόμενου (ἂν καὶ συχνὰ δυσδιάκριτου) **επικοινωνιακού νοήματος** (του *τί θέλει να πει*). Τὴν κατάσταση αὐτὴ ἤρθε νὰ ἐπιδεινώσει ραγδαίᾳ ἢ καλοπροαίρετη δεξίωση στὸ σχολικὸ σύστημα τῆς χώρας δεκάδων χιλιάδων ἀλλοδαπῶν μαθητῶν. Ὁ πῆχυς τῶν γλωσσικῶν δυσκολιῶν σχεδὸν ἀκούμπησε στὸ πάτωμα!

Ὅσοσο δὲν ἦταν ἡ κατάργηση τοῦ πολυτονικοῦ ποὺ οδήγησε στὴν ὑποβάθμιση τῆς παιδείας ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο! Ἡ ἀπαξίωση τῆς γραπτῆς παράδοσης ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐκρηκτικὴ ζήτηση τίτλων οδήγησε, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἰσότητος τῶν εὐκαιριῶν γιὰ ὅλους, στὸν ἀκριτο, πολλαπλασιασμὸ τῶν "Πανεπιστημίων" καὶ στὴν ἐκπαίδευση τῆς ἡσοῦνος προσπάθειας, δηλαδὴ τοῦ «ὄχι στὴν ἐντατικοποίηση» καὶ τῶν «δικαιωμάτων» τοῦ «δημοκρατικοῦ πέντε»

καὶ τῆς «ἀντιγραφῆς». Ἡ κατάργηση τοῦ πολυτονικοῦ ἦταν πιά μιὰ ἀπλὴ "προοδευτικὴ" προέκταση τοῦ "δημοκρατικοῦ" δημοτικισμοῦ (παρὸτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα δὲν τὴν εἶχε διόλου ἀνάγκη!).

Ἀλλὰ ἐνῶ παιδεῖα **μόνο** μὲ τὸ μονοτονικὸ θὰ εἶναι ἀναγκαστικὰ λειψή, ἢ ἀξιόλογο γλωσσικὴ δημιουργία **μὲ** τὸ μονοτονικὸ δὲν εἶναι διόλου ἀνέφικτη, ὅπως τὸ δείχνουν καθαρὰ πολλὰ καλὰ βιβλία ποὺ ὄχι μόνον ἐκδίδονται, ἀλλὰ καὶ γράφονται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τους στὸ μονοτονικό. Καὶ εἶναι πράξη πνευματικοῦ φονταμενταλισμοῦ ἱστορικὸ περιοδικὸ ποὺ ὑπερασπίζεται τὸ πολυτονικὸ νὰ ἐπιβάλλει στοὺς συντάκτες του ὄχι μόνον νὰ δημοσιεύονται τὰ κείμενά τους στὸ πολυτονικό (αὐτὸ θὰ τὸ κατανοοῦσε κανεὶς ὡς πράξη ἀρχῆς τοῦ περιοδικοῦ), ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἀπαγορεύει νὰ κρίνουν στὶς βιβλιοκρισίες τους βιβλία τρίτων **ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ μονοτονικό!!!**

Τί ἐλπίδες, λοιπόν, ἔχει τὸ 2008 τὸ πολυτονικό;... Ὁ μικρὸς πυρήνας ἐκδοτῶν ποὺ τὸ 1988 ἐπέμενε πολυτονικῶς ἔχει γίνεи μικρότερος. Ὑπάρχουν ὡστόσο καὶ τὰ καλὰ νέα. Ἡ ἴδια τεχνολογία ποὺ στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ ὀγδόνα τρομοκρατοῦσε τοὺς μεγαλοεκδότες κάνοντας τὰ πολυτονικὰ νὰ φαντάζουν γιὰ τὴν μηχανικὴ γραφὴ πανάκριβα καὶ δυσπρόσιτα, σήμερα τὰ κάνει πάμφθυνα καὶ πανταχοῦ παρόντα. Διότι, μπορεῖ μὲν τὸ αἴτημα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνα

ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες τοῦ Ἑλγιν ἀκόμη νὰ ἐκκρεμῆ, ἢ Microsoft, ὅμως, τοῦ Μπὶλ Γκέιτς μὲ τὴν Unicode Inc. ἐπέστρεψε ἀπὸ τὸ 2000 στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ γιὰ παγκόσμια χρῆση —καὶ τοῦτο δίχως προηγούμενο αἴτημα— τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα ποὺ τῆς εἶχαν ἀφαιρέσει οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες τὸ 1982! Καὶ μάλιστα σὲ πληρότητα, τελειότητα καὶ εὐκολία ποὺ καμμιά πολυτονικὴ γραφομηχανὴ ἢ μονοτυπία δὲν μποροῦσε πρὶν νὰ φανταστῆ. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ δὲ νὰ θεωρῶ τὴν *ἐπιστροφή* αὐτὴ πολὺ σημαντικότερη ἀπὸ τὴν ἐπιστροφή τῶν μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνα ὅποτεδήποτε ἤθελε συντελεστῆ. Τὸ νὰ γράφεις στὸ πολυτονικὸ σὲ ὅποιονδήποτε προσωπικὸ ἔπολοιστὴ σὲ ὅποιοδήποτε μέρος τοῦ πλανῆτῆ καὶ νὰ μπορεῖ νὰ σὲ διαβάσει ὁ ὅποιοςδήποτε ὅπουδήποτε, ἀποτελεῖ βιωματικὴ προσωπικὴ συμβολὴ στὴν συνέχεια καὶ —ἐφόσον ὁ ἐκάστοτε γράφων εἶναι ἰκανὸς δημιουργός— στὴν ἐξέλιξη τῆς γραπτῆς παράδοσης μιᾶς γλώσσας-θεμελίου τοῦ παγκοσμιοποιημένου πιά δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Αὐτὴ ἡ εὐνοϊκὴ τεχνολογικὴ συγκυρία, συνδυαζόμενη πρὸς τὴ χρῆση εὐφυῶν αὐτόματων πολυτονιστῶν, ἀναπτέρωσε τίς ἐλπίδες μικρῶν σοβαρῶν ἐκδοτικῶν γιὰ μιὰ ἐπιστροφή στὴ χρῆση τοῦ πολυτονικοῦ. Ἀλλὰ καὶ στὸ Διαδίκτυο πλέον ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται ἰσοσελίδες ἀποκλειστικῶς στὸ πολυτονικό. Ἡ ἰδεολογικὴ σύνθεση τῶν προσώπων ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν εἶναι ἀπὸ τίς πλέ-

ον ἐτερόκλητες ἀρχαιολάτρες, ἐλληνορθόδοξοι, ἀκραῖοι ἐθνικιστές, ἐραστὲς τῆς παραδοσιακῆς τυπογραφίας, μαζὶ μὲ ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ αἰσθητικὴ τῆς γλώσσας μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ συμπορεύεται μὲ τὴν ἀψογὴ βιβλιοεκδοτικὴ φροντίδα, σὲ ἔργα τῆς πιδ αὐστηρῆς λογιῶσύνῃς ὅσο καὶ τῆς μοντέρνας λογοτεχνίας, ὅπως τὰ βλέπουμε νὰ ὑλοποιοῦνται σὲ ἐκδοτικὰ σὰν αὐτὰ τῆς «Ἄγρας» καὶ τοῦ «Μ.Ι.Ε.Τ.».

Μὲ τὴν χρῆση τῶν αὐτόματων πολυτονιστῶν ἐπέστρεψε καὶ ἡ βαρεία. Ἔτσι τὸ ἀπλοποιημένο πολυτονικό, μὲ τὴ χρῆση πάντα τῆς ὀξείας, ποὺ εἶχε ἐπικρατήσει στὴν τελευταία φάση του πρὶν τὴν ὀριστικὴ κατάργησή του, δὲν ἔχει λόγο ὑπαρξῆς μέσα στὴ θάλασσα τοῦ μονοτονικοῦ ποὺ τὸ περιβάλλει.

Ἡ βαρεία δὲν ἦταν ποτὲ ἓνα περιττὸ σημάδι, ἰκανὸ μόνον νὰ προσπορίζε ἐξωκεμενικὸ κύρος σὲ σεφερόπληκτες ποιητικὲς συλλογὲς στοιχειοθετημένες στὸ χέρι. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀκούγεται στὸν σωστὰ ἐκφερόμενο προφορικὸ λόγο ἐλαφρῶς χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ὀξεία (ὅπως ἐξᾴλου ἀκούγεται καὶ ἡ δασεία στὰ σύνθετα μὲ δεύτερο συνθετικὸ δασυνόμενο: *ἐπετηρίδα/ἐφημερίδα*), ἢ μεγάλη ὑπηρεσία τῆς βρίσκεται στὸν γραπτὸ λόγο, ἰδίως τὸν πολυσύνθετο μακροπερίοδο δοκιμακό, ὅπου ἡ ἐναλλαγή τῆς μὲ τὴν ὀξεία προειδοποιεῖ συχνὰ εἴτε γιὰ τὴν ἔναρξη εὐθειῶν ἐρωτηματικῶν προτάσεων εἴτε γιὰ τὴν συνέχιση ἢ μὴ τοῦ νοήματος μπροστὰ ἀπὸ μακροσκελεῖς παρένθετες (διπλῆς παύλας ἢ πα-

ρένθεσης) έκφράσεις ή προτάσεις.¹

Παρά τα θρυλούμενα πρὸ δεκαετιῶν γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἤχου καὶ τῆς εἰκόνας, ποὺ θὰ ἀντικαθιστοῦσε σχεδὸν ἐξολοκλήρου τὸν γραπτὸ πολιτισμὸ, τὸ Διαδίκτυο ἐδῶ καὶ μιὰ δεκαετία τοῦ ἄνοιξε πανηγυρικά διὰπλατα τὶς πόρτες. Οἱ ἄνθρωποι στὶς τέσσερις ἅκρες τοῦ ὀρίζοντα ἄρχισαν πάλι (ἄκουσον, ἄκουσον!) νὰ ἀλληλογραφοῦν, νὰ γράφουν κείμενα καὶ νὰ διαβάζουν. Καὶ αὐτὸ φαίνεται πὼς θὰ κρατήσει. Ὅλες οἱ γλώσσες τοῦ πλανήτη, ὅσο δύσκολα ἀλφάβητα καὶ ἂν ἔχουν, μέσῳ τῆς Unicode Inc. καὶ τοῦ Unicode Consortium, μποροῦν νὰ ἐλπίζουν σὲ μιὰ ἐλεύθερη πανταχοῦ παρουσία. Ἐὰν ἔκανε ὁ Ἄτατοῦρκ σήμερα τὴν ἐπανάστασή του πολὺ ἀμφιβάλλω ἐὰν θὰ εἰσήγαγε τὸ “λατινικὸ” ἀλφάβητο γιὰ τὴ γλώσσα τῆς χώρας του προκειμένου νὰ τὴν ἐξευρωπαϊάσει. Ἡ Ἰαπωνία παραμένει πρὸ δυτικῆ χώρα παρὰ τὸ ἀκατανόητο ἀπὸ τοὺς δυτικούς σύστημα γραφῆς τῆς. Καὶ πολλοὶ λαοὶ μὲ βραχυτέρες καὶ λιγότερο φιλολογικὰ πλούσιες γραπτὲς παραδόσεις διατήρησαν τὶς γραφηματικὲς ιδιοτυπίες στὰ ἀλφάβητά τους παρὰ τὴν πίεση ποὺ ἀσκοῦσε στὴ γλώσσα τους τὸ παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Μόνον οἱ γραικύλοι τοῦ ΠΑΣΟΚ, μὲ τὴν νεοδημοκρατικὴ σύμπνοια στὴν πράξη, καὶ ὑπὸ τὶς εὐλογίαις τῶν ἀποβλακωμένων “ἐκπαιδευτικῶν” τοῦ δημοτικιστικοῦ λαϊκισμοῦ σκέφτηκαν νὰ ἀπογυμνώσουν τὴν ἐλληνικὴ γλώσσα ἀπὸ τὶς χιλιόχρονες κωδικοποιημέ-

νες στὰ τονικά τῆς σημάδια σημασίες προκειμένου νὰ “διευκολύνουν” ὑποτίθεται τὰ ἐλληνοπούλα νὰ τὴν κατακτήσουν εὐκολότερα. Ὅσο καὶ νὰ τὸ ἤθελαν ὁ κ. Κακριδῆς καὶ οἱ ἄλλοι φωστῆρες τοῦ ΚΕΜΕ ποὺ γνωμοδοτήσαν τότε θετικὰ γιὰ τὴν ἀλλαγὴ, ὁ **ευφυῆς** τοῦ μονοτονικοῦ δὲν θὰ φανερώσει ποτὲ τὴν *καλὴ πνευματικὴ φύτρα* ποὺ ἔκρυβε ὁ **εὐ-φυῆς** τοῦ πολυτονικοῦ, δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ τὸν δοῦμε κάποτε καὶ ἀπολύτως **...εφυῆ**, ἀφοῦ ἀντιστάσεως μὴ οὐσης τὸ γλωσσικὸ ἰδανικὸ μας ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Σολωμοῦ καὶ πρὶν εἶναι νὰ γράφουμε ὅπως μιλάμε! Γιατὶ ὅπως ἔλεγε κι ὁ Καστοριάδης, κατακεραυνώνοντας τὴν ἐπιβολὴ τοῦ μονοτονικοῦ, [] *Αὐτὸ εἶναι μιὰ γλώσσα. Ἐνα μάγμα, ἔνα πλέγμα, ὅπου οἱ λέξεις παράγονται οἱ μὲν ἀπὸ τὶς δέ, ὅπου οἱ σημασίες γλιστρᾶνε ἀπὸ τὴ μιὰ στήν ἄλλη, εἶναι μιὰ ὀργανικὴ ἐνότητα ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν μπορεῖς νὰ βγάλεις καὶ νὰ κολλήσεις πράγματα, δυνάμει μιᾶς ψευτοκυβέρνησης, καθισμένος σ' ἕνα γραφεῖο στὸ ὑπουργεῖο Παιδείας.*²

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ μάγμα, σ' αὐτὴ τὴ θάλασσα σημασιῶν μιᾶς ἀπέραντης χειρόγραφης καὶ ἐντυπῆς παράδοσης, ὅπου ἡ κάθε λέξη διολισθαίνει ἀξεδιάλυτα μέσα στὰ σπλάγχνα τῆς ἄλλης, ὅπως τὸ ἀλάτι καὶ στὴν τελευταία σταγόνα τοῦ νεροῦ, ἀπὸ τὸ *Μῆνιν ἄειδε θεά* ἕως τὰ καλλιγραφήματα τοῦ Γιάννη Ρίτσου καὶ πρὸ πέτρα, ὁ χρήστης τῶν ἐλληνικῶν, μὲ τὴ μεγάλη δύναμη τοῦ γλωσσικοῦ συ-

νειρμοῦ, ζεῖ τὸ ὄνειρο τῆς γλώσσας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μὲ πλοηγὸ του τὸ πολυτονικὸ.

ΠΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΙΑΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ὅπως μπορεῖ νὰ δεῖ κανεὶς συγκριτικῶς στὰ παρακάτω παραθέματα (μὲ βάση ἀπόσπασμα, παραλλαγμένο ἐλαφρὰ γιὰ τῆς ἀνάγκης τοῦ παρόντος, ἀπὸ παλιὸ κείμενο τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη στὸ πρῶτο τεῦχος τῶν *Τετραμῆνων*, τοῦ 1974):

«Δὲν εἶν' οἱ πυρπολητῆς —οἱ Κανάρηδες, οἱ Παπαφλέσες, οἱ Διάκοι—, οἱ θεότρελλοι πυρπολητῆς, ποὺ τὰ βάζουν μὲ μι' ἀρμάδα μόνοι, σ' ἀστραπιαία στιγμή, καὶ τὴν καίνε!»

καὶ

«Δὲν εἶν' οἱ πυρπολητῆς —οἱ Κανάρηδες, οἱ Παπαφλέσες, οἱ Διάκοι— αὐτοὶ οἱ θεότρελλοι ποὺ τὰ βάζουν μὲ μι' ἀρμάδα μόνοι, σ' ἀστραπιαία στιγμή, καὶ τὴν καίνε;»

Γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο σὲ ποιητικὰ κείμενα ἡ ἐναλλαγὴ τῆς βαρείας μὲ τὴν ὀξεία στὸ τέλος τῆς λέξης μπορεῖ νὰ δημιουργήσει ἀόρατη στίξη σὲ ποιήματα δίχως καθόλου σημεῖα στίξεως, βλέπε ὡς παράδειγμα τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Κωνσταντίνου Τέλιου *Οἱ ἄλλοι δρόμοι* (Ἐκδόσεις Στιγμῆ, 2007) μὲ τυπογραφικὴ ἐπιμέλεια τοῦ Αἰμίλιου Καλιακάτσου.

2. Ὅπως παρατίθεται στὸ *Τὸ σκάνδαλο τοῦ μονοτονικοῦ*, Εὐθύνη, Φύλλα μάχης/1, Ἀθήνα, Σεπτέμβριος 1991, σελ. 1β' [βλ. Παράρτημα στὸ περ. *Εὐθύνη*, Μάρτιος 2008, ἀρ. 435].

Α Π Ο Τ Ι Σ Σ Υ Λ Λ Ο Γ Ε Σ Π Ο Υ Μ Α Σ Σ Τ Ε Λ Ν Ο Υ Ν

ΕΥΤΥΧΙΑ ΠΑΝΑΠΙΩΤΟΥ

ἀλφαβήτα

ἡ γραβάτα σου, λέξη δεμένη κόμπος στὸ λαμὸ μου
ἀσφνκτικὰ ἀπ' τὸ περιμένε, τὸ μῆλο θὰ σαπίσει
ἄγουρο, τὸ μέλλον μου φοβᾶμαι παρελθὸν μὴ γίνεи
ξεχασμένο, ὅπως στὰ ὄνειρα, ζωὴ τυφλὴ θὰ ζῶ
νομίζοντας βηματισμοὺς πὼς κάνω πρὸς τὰ ἐμπρὸς
ἐνῶ ἀντίστροφα κοιτώντας τὸ ρολοὶ ὑπολογισμοὺς
θὰ κάνω μὲ ληγμένα γράμματα.

Μέγας κηπουρὸς, Κοινωνία τῶν (δε)κάτων, Ἀθήνα, 2007.